

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvartum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput XXI. (a) Clemens III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74533)

Palæologò Imperatore Orientis, me matrimonio illam haberent malam causam, statutum fuit, ut referitur tom. primo fur. Orientalis, Novel. secunda ejusdem Imperat. Ecclesia tamen, quæ tantum intendit salutem animarum prospicere, matrimonium cum meretrice in lupanari existente, & vitam mutare cupiente, aded commendavit, ut remissionem peccatorum similem maritum consequi docuerit Clemens in præfenti: similibus verò maritis, defunctis uxoribus, prohibuit Ecclesia ad Ordines ascendere, speciali ratione, quam illustravi in cap. 3. de bigamis.

15-
Exponitur
can. 26.
D. Basilii
ad Amphilo-
loch.

Sed hucusque traditis opponi videtur D. Basilii in capite 26. ad Amphilocho. in illis verbis: Fornicatio non est matrimonium, sed nec initium matrimonii: quare, si fieri posset, ut qui per fornicationem conjunguntur, separentur, id est melius: sin autem eis omnino placeat consortium, fornicationis quidem penam agnoscant; ne separentur autem, ne quid deterius accidat. Ex quibus expressè deducitur, non solum commendandum non esse matrimonium cum meretrice celebratum, verum & omnino improbandum, contra hucusque tradita. Pro cujus

difficultatis solutione dicendum est, quod licet juxta Sacros Canones honestum sit, immò necessarium in uxorem accipere virginem eam, quam quis corrumpit, capite primo, ubi dicemus, de adult. & consulendum esse habenti concubina, ut eam in uxorem accipiat, ut fecit D. Augustinus relatus in capite inter 22. quæst. 4. tamen meretricis, & fœminæ publicè fornicariæ matrimonium priores Canones improbarunt, capite maritum, 33. dist. cap. si quis viduam, 34. distinet. quia potius optabat Ecclesia, ut innuptæ permanerent de peccatis commissis pœnitentiam agentes, can. 14. Concil. Illiber. ubi notavi. Sed si matrimonium contraxissent, non ided illud irritabat, immò potius sustinebat patienter, ne inde majora mala orirentur; ided in præfenti casu honestius esset mulieri in lupanari corpore suo quæstum facienti hanc fœdam & inhonestam vitam deserere, & innuptam permanere: sed quia matrimonio conjungi optabat, qui eam in uxorem accepit, laudatur à Clemente III. quia ita ab illa probrosa vita eam deduxit: de qua publica fornicatrice rectè accepit Basilium Theodorus Balsam. in ejus Canonis notis.

CAPUT XXI.

(a) Clemens III.

AD id, quod per litteras tuas intimasti de quadam parochiana tua, quam suus vitricus cuidam Teutonico matrimonialiter copulavit, taliter respondemus, quod quamvis (b) undecim annos adhuc habens, ab initio ei invita fuisset tradita & renitens; tamen quia per annum postmodum, & dimidium ei cohabitans, consensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire, nec de cætero recipiendi sunt testes, si quos memorata mulier ad probandum quod non confenserit, in eum nominaverit producidos, cum mora tanti temporis hujusmodi probationes excludat. Volumus igitur, & mandamus, ut propter hoc non omitas quo minus ap. rem per censuram ecclesiasticam utrumque compellas ad alterum maritali affectione tractandum, nisi fortè velint ad religionem pariter (c) convolare, pœnitentia eis inflictâ pro eo quod ad alienos, & illicitos concubitus uterque transivit.

NOTÆ.

1. (a) **C**lemens III.] Ita etiam habetur in secunda collectione, sub hoc titulo. cap. 7. nullibi tamen exprimitur cui Episcopo referret Pontifex, licet facilè ex ipsa textus serie appareat, in eo agi de Episcopo, qui est iudex proprius causarum matrimonialium, & casum contigisse in Teutonia, quæ est provincia Germaniæ; de qua plura Bucelinus tom. 2. German. Sacra.

(b) **Undecim.]** De ætate apta ad matrimonium agemus in cap. 2. de despons. impub.

(c) **Convolare.]** Quo casu quoad thorum dissolvitur matrimonium, juxta tradita in cap. 1. de convers. conjug.

brarum convalescit pargato metu per sequentem spontaneam voluntatem. Probant eam textus in cap. de illis 9. de despons. impub. cap. consultationi 28. hoc titulo. cap. insuper 4. qui matrimonia accusare, cap. 2. de eo qui duxit in matrimonium, cap. 1. de conjugio servorum, cap. 1. de his que vi, cap. final. de raptor. Illustrant ultra congestos à Barb. in præfenti, Petrus Gregorius in cap. de muliere, num. 22. hoc titulo. Cujac. & Canisius in præfenti, Divus Thomas in 4. distinct. 29. quæstion. unica, articulo 3. D. Bonav. quæstion. secunda, Basilii Legionensis de matrimo. libro 4. caput. 17. per totum, Antonius Perez eod. tract. disput. 17. sect. 16. Guzman. de verit. juris, verit. 18. per totam, Albericus Gentilis lib. 4. de nupt. cap. fin. Barbosa vor. 127. num. 23. Sanchez lib. 4. disput. 18.

COMMENTARIUM.

2. **EX** hoc textu sequens communiter deducitur assertio: Matrimonium etiam metu gravi celebratum, D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. IV.

Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo: Quod ab initio non valet, tractu temporis non convalescit, licet res perveniat ad eum casum, à quo potuit incipere

3. Adducitur dubitandi ratio.

cipere, & initium legitimum habere, *leg. quod ab initio 29. leg. qua ab initio 210. digest. de regul. jur. cap. non firmatur, eod. tit. in 6. cap. final. 36. q. 2. l. cetera 41. ff. de legat. 1. l. inter 83. §. sacram. ff. de verb. obl. l. si servus, ff. qui & à quibus, l. sicut, C. ad l. Corneliam de falsis*: ergo matrimonium ab initio nullum, utpote metu gravi celebratum, convalescere nequit per subsequenter cohabitationem. Augetur hæc dubitandi ratio ex eo, nam ut metus purgetur per temporis lapsum, longior, diuturniorque habitatio desideratur, *cap. 2. de regul. igitur non statim per quamcumque cohabitationem matrimonium per vim præcisam celebratum convalescit.*

4. Quæ dubitandi ratione non obstante verum est, metum gravem in matrimonio intercedentem posse purgari, vel per copulam subsequentem, vel per spontaneam cohabitationem. Et prius agamus de copula, per eam enim metus purgatur, quia creditur illam habitam fuisse inter conjuges affectu maritali, ut excludatur omnis peccati suspicio, ut post D. Thomam in 4. distinct. 29. q. unic. art. 3. docuerunt Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 9. num. 7. Menochius de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 40. num. 80. & probari videtur ex *cap. 4. qui matrimonia accusare*, ibi: *Copula carnali consensit*, ubi *Glof. verbo Copula, cap. consultationi*, & ibi *Glof. verbo stante, cap. ex literis*, ibi: *Nec ad eandem carnalem accessum habuerit, hoc tit. cap. significavit, de eo qui duxit in matrim.* De diuturna cohabitatione est præsens textus, in quo licet agatur de cohabitatione per annum & dimidium, non ideò deducitur semper tam longum tempus desiderari; sed quia ita ex facto contingit, ejus cohabitationis meminit Clemens III. quare tempus hoc relinquitur arbitrio iudicis, qui considerabit fugiendi opportunitatem, & cohabitationis moram, ut docent Innocentius in *cap. 1. num. 2. de his qua vi*, Covarr. de matrim. 2. p. cap. 5. §. 6. num. 1. Gregorius Lopez in *l. 15. tit. 2. p. 4.* Menochius de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 4. num. 25. ut autem hæc purgatio metus admittatur, primò desideratur, ut ratificans matrimonium sciat, illud metu contractum nullum fuisse, nam si errore ductus, credens matrimonium valuisse, cohabitaverit, vel consummaverit, non ratificatur, ut rectè advertit Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 8. num. 5. Ratio est, nam error contrarius est consensui, *l. si per errorem, ff. de jurisdict.* Secundò exigitur, ut copula subsequuta, vel cohabitatio spontanea fuerit, non verò si metu extorta, ut docent plures, quos refert, & sequitur Basilus *d. lib. 4. cap. 17. num. 5. & 6.* Tertio desideratur, ut cohabitatio, vel copula subsequatur cessante causa timoris antecedentis, nam durante causa metus, nunquam ratificatur matrimonium, quia semper credimus metum durare, ut docent in *l. 2. C. de his qua vi*, Bartol. num. 7. Baldus num. 8. & in aliis casibus eandem doctrinam admittunt Gomez lib. 2. variar. cap. 14. numer. 25. Menochius de præsumpt. præsumpt. 4. numer. 22. Mascardus de probat. conclus. 1055. num. 32.

5. His suppositis ratio præsentis assertionis provenit ex eo, nam qui vult consequens, vult antecedens, ex quo illud dependet, *l. illud 77. ff.*

Traditur ratio decidendi.

de acquir. heredit. Unde conjux, quæ ut talis vult cohabitare, creditur consensisse in matrimonium. Accedit nam qui aliquid promissit vi, & postea promissum sponte solvit, non potest repetere, utpote firmato actu per consequentiam spontaneam, nisi quis in solvendo quoque vim se passum ostendat, *l. 2. C. de his qua vi, l. si ob turpem, ff. de condit. ob turp.* Deinde quia ubi consensus intervenit, perficitur matrimonium, *cap. sufficiat 27. quest. 2. l. nuptias, ff. de regul. jur. & ita accedente consensu per copulam, aut diuturnam cohabitationem, matrimonium ratificatur, & consensus superveniens facillè retrahitur ad tempus actus, cap. final. in fine de regul. cap. 1. de his qua vi, cap. proposuit, de conjug. servor.* Unde in præsentis casu cum esset causa metus, quæ impediabat matrimonii valorem, illud ratificatur, & convalescit, quia conjux, quæ cum aliquo placidè vixit, præsumitur in eum omnino consensisse; & hujus præsumptionis tanta est vis, ut adversus eam probatio in contrarium non admittatur, *cap. is qui fidem 30. hoc tit. cap. 6. de condit. apposit. cap. in super, qui matrimonia accusare.* Sed licet præsens assertio facillè procedat attentò jure communi, juxta quod dabantur matrimonia præsumpta, quia solo consensu contrahentium constabant; tamen post Concilium Tridentinum meritò quærunt Interpretes, an ut matrimonium, quod nullum fuit propter metum, vel simile impedimentum, ut ratificetur novo consensu, desideretur præsentia Parochi, & testium? In qua quæstione partem affirmativam, videlicet desiderari solennitatem Concilii Tridentini, ita ut si impedimentum publicum fuit, publicè adhibeatur; si verò occultum, occultè, docuerunt Gutierrez lib. 1. canonico. cap. 18. num. 8. & de juram. 1. p. cap. 51. num. 22. Basil. de matrim. lib. 5. cap. 7. per tot. Matienzo in leg. 1. tit. 1. lib. 5. Recopil. glof. 1. num. 3. Didacus Perez ad tit. 1. lib. 5. ordin. §. ex quibus novissimè, Guzman. de verit. juris, verit. 18. per totam: qui movetur ea ratione, nam prius matrimonium fuit nullum: ergo ut postea ratificetur, desideratur solennitas Concilii Tridentini, cum pro forma matrimonii desideretur, quando contrahentes consensum præstant. Accedit, nam in diplomate Bullæ Crutiæ speciali privilegio facultas conceditur Commissario dispensandi in matrimonio cum impedimento occulto contracto, ut iterum celebretur occultè: ergo attentò Concilio Tridentino, id fieri non poterat, aliàs gratia ille superflua esset, ut arguebat Navarrus lib. 4. consilior. ad hunc tit. consil. 11. Sed nihilominus verius credo distinguendum esse inter casum, in quo impedimentum occultum fuit, propter quod matrimonium nulliter celebratum fuit; & inter eum, in quo impedimentum publicum fuit: primo casu ad ratificationem matrimonii non desideratur solennitas Concilii Tridentini: ita docuerunt Navarrus, Ledesma, Covarr. & Manuel Rodriguez, quos refert & sequitur Thom. Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 18. num. 22. Barbosa dicto voto 127. Nec obstat fundamentum contrariæ sententiæ, nam aliud est rationem legis in aliquo casu cessare

cessare, aliud verò quod ratio legis non se extendat ad illum casum, nam primo casu lex sola virtute propria ex sua generalitate illum casum comprehendit, alias enim legis rationem cessare non diceremus; nam si casus iste lege non comprehensus esset, ratio non cessaret; quia quod nunquam fuit, non cessat. In secundo verò casu ratio legis nunquam amplectitur illum casum, & consequenter nec lex ipsa; quoniam lex nunquam extenditur ultra limites suæ rationis, argum. textus in *cap. ratio nulla, de preb. l. cum pator, §. dulcissimis, de legatis 2. cum adductis à Tiraquel. in tract. cessante causa, l. p. num. 136.* Unde deducitur quòd cum ratio propter quam decrevit Concilium, matrimonium non valere nisi contractum coram parochò, & testibus, sit ut vitentur gravia peccata ex clandestinis nuptiis provenientia, quæ ratio cessat in præsentì casu; nam prius matrimonium nulliter contractum in foro Ecclesiæ validum reputatur: inde est ut non desideretur iterum eadem

solemnitas, cum ratificatur matrimonium ex defectu consensus, vel simili impedimento nullum.

Nec obstat dubitandi ratio suprà adducta; nam licet quod ab initio non valuit, non possit convalescere ex eodem actu quo non valet, at ex contrario, vel alio sufficienti potest viresumere, ut in præsentì casu ex consensu novo proveniente ex cohabitatione aut copula subsequuta, ut in simili casu matrimonii ex novo consensu firmati, quod ab initio nullum fuerat, docetur in *l. si quis in senatorio, ff. de ritu nupt. l. 1. & 2. C. si major factus.* Nec obstat augmentum ipsius dubitandi rationis; verum enim est, non desiderari ad matrimonii ratificationem, quia matrimonium perficitur statim ac consensus intercedit. Nec tunc obstat textus in dicto *cap. 2. de regul. qui loquitur in professione monastica, ad cuius valorem desideratur anni probatio in ipsa religione, ut exposui in cap. quia in insulis, eod. titul.*

CAPUT XXII.

Innoc. III. (a) *Ferentinati Episcopo.*

Sicut ex litteris tuæ fraternitatis accipimus, cum L. parochianus tuus P. mulierem se ducturum in conjugem in manu patris ejus P. jurantis, quod eam ipsi traderet in uxorem, proprio juramento firmavit, nec per virum steterit, sed per mulierem potius, quominus matrimonialis inter eos solemnitas sit sequuta: quatuor postmodum vel quinque annis elapsis idem L. G. mulierem per verba de præsentì, ut ejus consanguinei asserunt, desponsavit: propter quod frater prædictæ P. suam deposuit in tua præsentia questionem. Quia verò quid super his agendum sit, nostro postulas responso doceri, fraternitati tuæ taliter respondemus, quod si tibi constiterit, quod idem L. P. mulierem per verba de futuro, G. verò per verba desponsaverit de præsentì, imposita ei poenitentia competenti, quia primam fidem irritam fecit, nisi forsan in juramento suo certum terminum, infra quem dictam P. duceret in uxorem, præfixerit, nec per eam steterit, quin ad statutum (b) terminum matrimonium consummaret, secundum contractum legitimum iudices, & ad illud servandum eum, si opus fuerit, ecclesiastica districtione compellas, nisi forsan aliud quid obtiterit, quod ipsum debeat impedire. Quod si fortè per verba sponsalitia de futuro cum utraque contraxit, juramentum primum (sicut licitè factum est,) ipsum servare compellas, de secundo ei poenitentiam injuncturus. Quod si de his tibi non constat ad plenum, tamediu adhuc cognoscas de causa, donec super his sufficientius instruaris. Quod enim in attestacionibus, quas ad Sedem Apostolicam destinasti, de compaternitate habetur, non facit ad causam, cum neuter contrahentium sit illa persona, quæ mediante inter parentes eorum compaternitas est contracta. Dat. Lateran. V. Cal. Martii, Pontificatus nostri anno primo.

NOTÆ.

- x. (a) *Ferentinati.]* *Ferentin.* legitur in hac sexta collectione, & in tertia *sub hoc titul. cap. primo:* sed ita restituo inscriptionem & litteram ex epistolis Innocentii III. editis à Guillelmo Sirleto *lib. 1. fol. 12.* Ferentinum antiquissima civitas est Italiæ in veteri Latio, in supino colle constructa, prope Latinam viam, 5, ab Anagnina urbe milliario distans; fuit cond. D. D. Gonzal, in *Decretal. Tom. IV.*

lonia Romanorum, ut refert Livius *lib. 25.* ibi: *Eodem anno coloniam Latinam in agrum Ferentinum deduxerunt.* Habet Ecclesiam Cathedralè jam à sexto Ecclesiæ sæculo, cuius Præsuli Berardo missa est præfens epistola.

(b) *Statutum terminum.]* Tempus obligationibus adjicitur duplici ex causa; primà ad differendam tantum obligationem, ita ut ante illud tempus non teneatur debitor adimplere

E 2

pro-